

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2021 m. lapkričio 12 d.
(OR. en)

13761/21
ADD 3

AGRI 536
AGRIFIN 134
AGRIORG 127

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2021 m. lapkričio 12 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Jeppe TRANHOLMUI-MIKKELSENIUI
Komisijos dok. Nr.:	SWD(2021) 318 final
Dalykas:	KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS „KONSULTACIJOS SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS. APIBENDRINAMOJI ATASKAITA“, pridedamas prie Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui Nenumatytų atvejų planas siekiant užtikrinti maisto tiekimą ir aprūpinimą maistu per krizes

Delegacijoms pridedamas dokumentas SWD(2021) 318 final.

Pridedama: SWD(2021) 318 final

Briuselis, 2021 11 12
SWD(2021) 318 final

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS
KONSULTACIJOS SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS. APIBENDRINAMOJI
ATASKAITA

pridedamas prie

**Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir
socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui**

**Nenumatytų atvejų planas siekiant užtikrinti maisto tiekimą ir aprūpinimą maistu per
krizes**

{COM(2021) 689 final} - {SWD(2021) 317 final}

TIKSLINIŲ KONSULTACIJŲ SU SUINTERESUOTAISIAIS SUBJEKTAIS REZULTATAI, ĮSKAITANT ATSAKYMUS Į ATVIRUS KLAUSIMUS

Konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais¹ yra pagrindinė konsultacijų strategijos, skirtos nenumatytų atvejų planui dėl maisto tiekimo ir apsirūpinimo juo ES parengti, dalis. Nuo 2021 m. kovo 1 d. iki gegužės 3 d. visomis oficialiosiomis ES kalbomis buvo skelbiamas tikslinis klausimynas. Šioje ataskaitoje pateikiama gautų atsakymų santrauka.

1. Respondentų apžvalga

Per tikslines konsultacijas gauti 253 atsakymai. Daugiausia atsakymų pateikė asmenys (45 proc. visų respondentų), kiek mažiau – įmonės ir prekybos ir (arba) verslo asociacijos (38 proc. visų respondentų), 17 proc. visų respondentų sudarė kiti naudotojai. Pusę įmonių ir prekybos ir (arba) verslo asociacijų kategorijos atsakymų sudaro bendras pirminių gamintojų (žemės ūkio ir žvejybos bei akvakultūros produktų gamintojų) ir žaliavų tiekėjų atsakymų skaičius, kitą dalį – kitų kituose maisto tiekimo grandinės etapuose dalyvaujančių respondentų atsakymai.

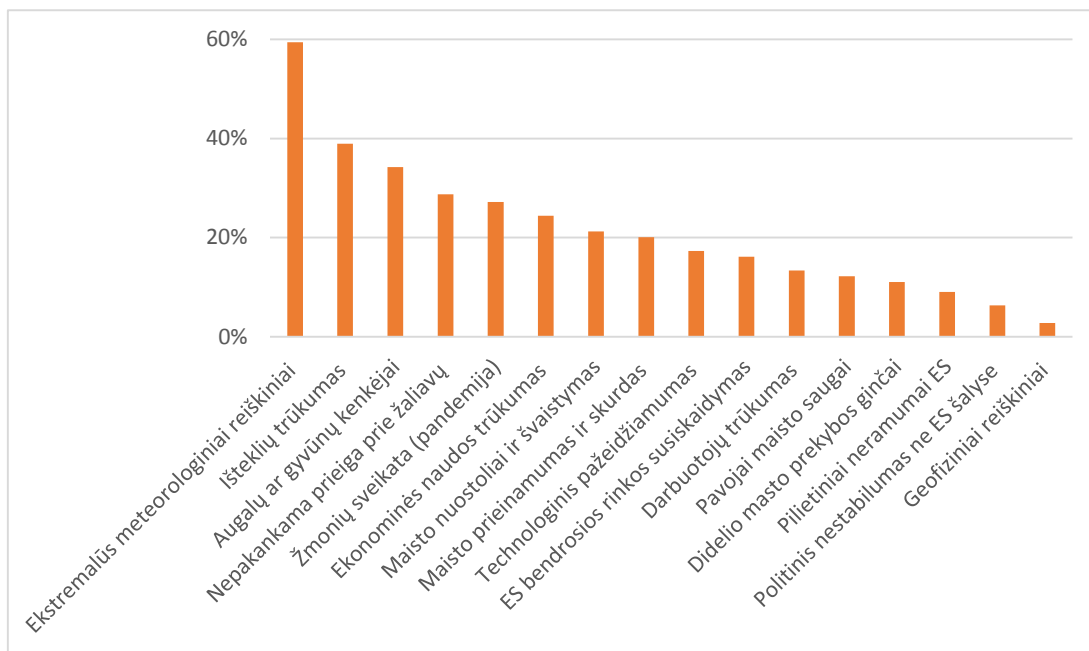
2. Klausimai, susiję su ES maisto sistemų atsparumu, rizika, grėsmėmis ir pažeidžiamumu

Vertindami bendrą ES maisto sistemos atsparumą nemažai respondentų (34 proc.) jai skyrė nuo keturių iki penkių balų (skalėje nuo vieno iki penkių, kur penki reiškia „labai atspari“). Įmonių ir verslo asociacijų kategorijoje tokį įvertinimą pateikė dar daugiau respondentų (59 proc.), o tai rodo santykinai didelį pasitikėjimą ES maisto sistemų pajėgumu atsilaikyti prieš krizę. Tik 28 proc. respondentų mano, kad ES maisto sistema nėra atspari, o dar mažiau jų (5 proc. įmonių ir verslo asociacijų) mano, kad ji visiškai neatspari.

Beveik 60 proc. respondentų nuomone, klimato kaita ir jos pasekmės (ekstremalūs reiškiniai) yra viena iš penkių pagrindinių ES maisto sistemai kylančių grėsmių. Be rizikos, susijusios su aplinka ir klimatu, aukšta vieta tenka su sveikata (žmonių, augalų ir gyvūnų) susijusiai rizikai ir priklausomybei nuo žaliavų bei žemės ūkio prekių importo. Joms šiek tiek nusileidžia rizika, susijusi su maisto prieinamumu ir technologiniu pažeidžiamumu. Laisvo prekių ir asmenų judėjimo suvaržymai, politiniai ir geopolitiniai aspektai bei geofizinės katastrofos rečiau laikomi grėsmėmis. Be to, prie kategorijos „kita“ paminėtos klausimyne nenurodytos grėsmės, pavyzdžiui, žemės ūkiui skirtų plotų mažėjimas, vis aukštesni aplinkosaugos standartai, kurie riboja gamybos pajėgumus, didėjantis gyventojų senėjimas, dėl kurio mažėja ūkininkų skaičius, ypač šeimos ūkiuose.

1 diagrama. ES maisto sistemai kylančios pagrindinės grėsmės, kurias pasirinko respondentai (keli atsakymai)

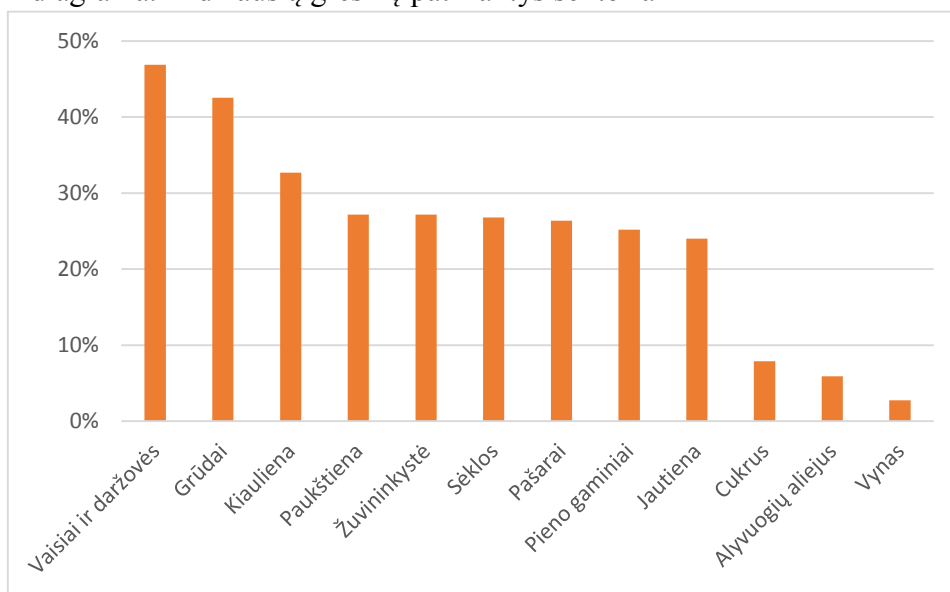
¹ Jau pradėtos paskelbus planus, kuriuose numatyti svarstylini klausimai (planai buvo skelbiami nuo 2020 m. gruodžio mėn. iki 2021 m. sausio mėn.): <https://europa.eu/!kX77kj>.

Vertindami maisto tiekimo grandinės etapų pažeidžiamumą daugiau nei 60 proc. respondentų nurodė, kad pirminės gamybos etapas yra pažeidžiamas. Nors pusė respondentų mano, kad žaliavų tiekimo veikla taip pat yra pažeidžiama, prekybos, transporto, logistikos ir perdirbimo etapai laikomi kiek mažiau pažeidžiamais (taip mano 25–40 proc. respondentų). Paskutiniai maisto tiekimo grandinės etapai (t. y. mažmeninė prekyba, maisto tiekimo paslaugos) nelaikomi pažeidžiamais (mažiau nei 10 proc. respondentų).

Didžiausią riziką patiriančiais sektoriais laikomi vaisių bei daržovių ir grūdų sektoriai. Daugiau nei 40 proc. respondentų juos laiko pažeidžiamiausiais. 25–30 proc. respondentų nuomone, pažeidžiami yra mėsos, žuvininkystės ir žaliavų (pašaro ir sėklų) sektoriai, o cukraus, alyvuogių aliejaus ir vyno sektorius pažeidžiamiausiais laiko tik maža dalis respondentų (mažiau nei 10 proc.).

2 diagrama. Didžiausią grėsmę patiriantys sektoriai

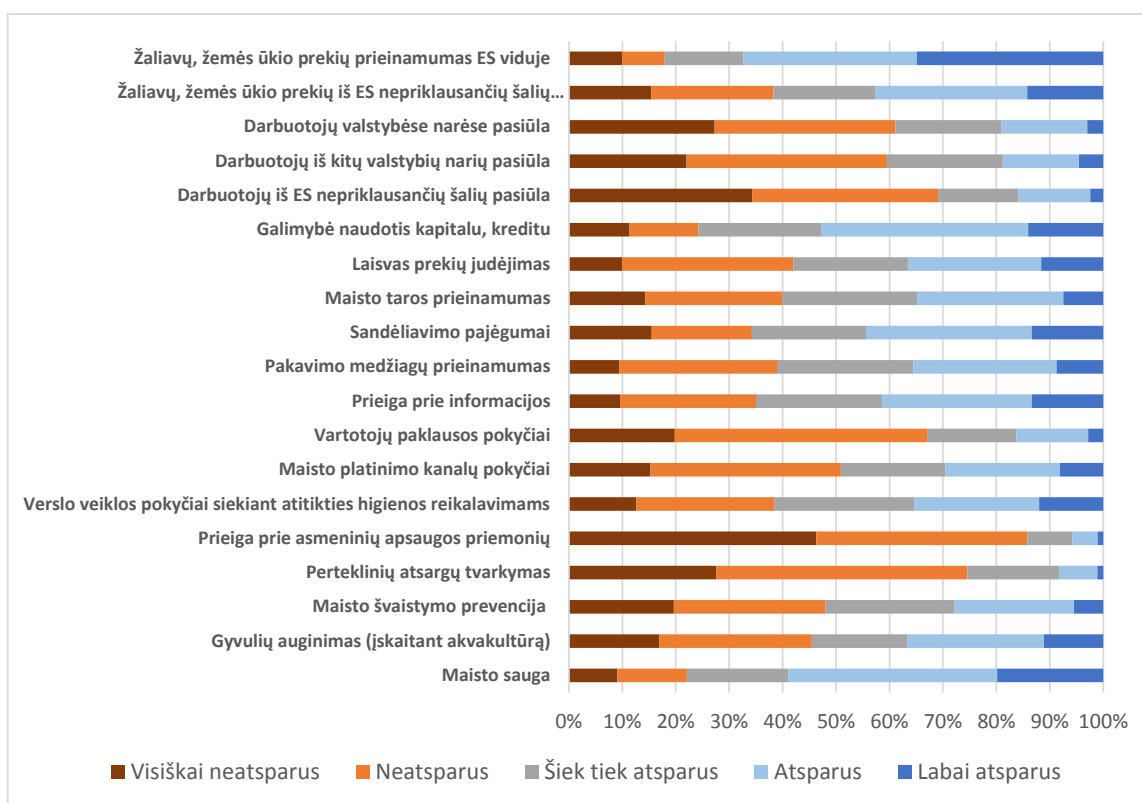
3. Klausimai, susiję su patirtimi, įgyta per COVID-19 krizę

ES maisto sistemų atsparumo samprata COVID-19 pandemijos pradžioje mažai skyrėsi nuo bendros pirmiau nurodytos sampratos: 35 proc. respondentų ES maisto sistemą įvertino nuo keturių (atspari) iki penkių (labai atspari) skalėje nuo vieno iki penkių, o 25 proc. ją įvertino kaip neatsparią arba visiškai neatsparią.

Išsamiau vertinant skirtingus ES maisto sistemų aspektus, mažiausiai atspariomis (t. y. neatspariomis arba visiškai neatspariomis) maisto sektoriaus sritimis laikomos šios: asmeninių apsaugos priemonių prieinamumas (85 proc. respondentų), perteklinių atsargų tvarkymas (75 proc. respondentų) ir darbuotojų iš ES nepriklausančių šalių pasiūla (69 proc.).

Žaliavų (sėklų, pašarų, trąšų ir kt.), produktų ir žemės ūkio maisto produktų pasiūlos ES, bendros maisto saugos ES ir kapitalo bei kredito prieinamumo sritis dauguma respondentų laiko atspariomis arba labai atspariomis (atitinkamai 67 proc., 59 proc. ir 53 proc.).

3 diagrama. Skirtingų sričių ES maisto sistemų atsparumo per COVID-19 pandemiją vertinimas

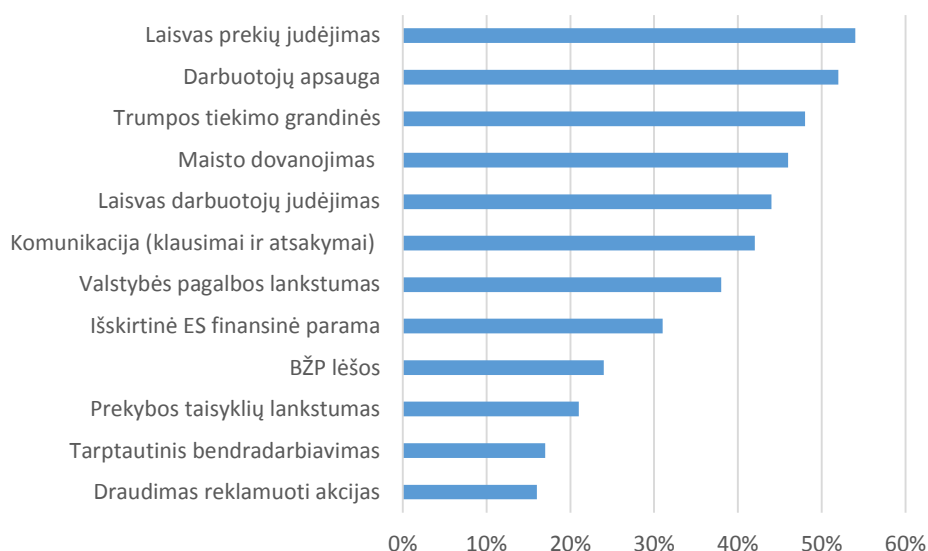

Valdžios institucijos geriausiai įvertino tris toliau nurodytas priemones, atsižvelgdamos į jų naudingumą (naudingos arba labai naudingos) ankstyvaisiais COVID-19 pandemijos etapais:

- (i) priemonės bendrajai rinkai apsaugoti, skirtas laisvam prekių judėjimui užtikrinti (Komisijos komunikatas dėl žaliųjų koridorių atvėrimo): 54 proc. visų respondentų;
- (ii) priemonės tiekimo grandinės darbuotojams apsaugoti (pvz., apsaugos priemonių prieinamumas): 52 proc. respondentų;
- (iii) priemonės trumpoms tiekimo grandinėms ir (arba) vietos ar regionų maisto rinkoms skatinti: 48 proc. respondentų.

Naudingomis laikomos ir kitos priemonės, tokios kaip maisto pertekliaus dovanojimas siekiant išvengti maisto švaistymo, laisvo darbuotojų judėjimo užtikrinimas ar aiški komunikacija, pavyzdžiui, paskelbti klausimai ir atsakymai apie maisto saugą². Valstybių narių ir ES finansinė parama, teikiama patvirtinus laikinas lankstesnes valstybės pagalbos taisykles, taip pat laikoma labai naudinga (atitinkamai 38 proc. respondentų (VN) ir 31 proc. respondentų (ES)). Maža dalis respondentų naudinga priemone laiko draudimą mažmeninės prekybos įmonėms reklamuoti taikomas akcijas.

4 diagrama. Valdžios institucijų priemonių naudingumo per COVID-19 pandemiją vertinimas (respondentų, vertinančių priemones kaip labai naudingas, skaičius proc.)

Naudingomis laikomos ir privačiojo sektoriaus įgyvendintos priemonės (40 proc. ir daugiau respondentų), pavyzdžiui: komunikacija ir dalijimasis informacija per verslo asociacijas, kritinių tiekimo grandinės klausimų sprendimas su valdžios institucijomis, suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimas skirtinguose ir tuose pačiuose maisto tiekimo grandinės etapuose, informacinių technologijų naudojimas prekybai (pavyzdžiui, tiesioginis pardavimas internetu, platformos, jungiančios maisto perteklių turinčius tiekėjus ir maisto bankus ar kitas organizacijas).

Įmonių ir verslo asociacijų kategorijoms priklausančių respondentų buvo prašoma įvertinti sunkumus, su kuriais jie susidūrė per COVID-19 pandemiją. Tiek įmonių, tiek verslo asociacijų nuomone, smarkiai sutrikdyti prekybos srautai ES viduje ir už jos ribų.

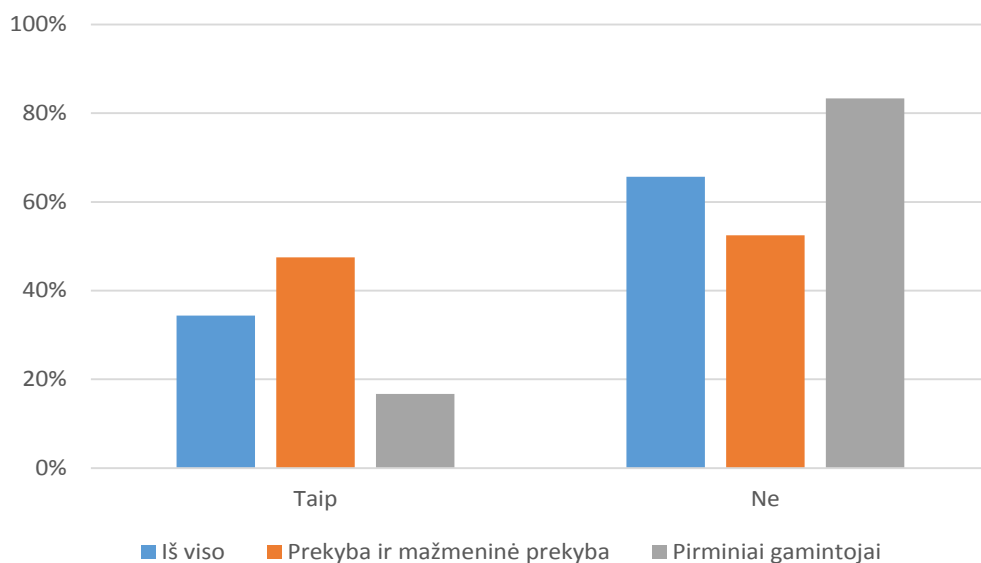
² https://ec.europa.eu/food/system/files/2020-04/biosafety_crisis_covid19_qandas_lt.pdf.

Daugiau nei ketvirtadalis respondentų mano, kad tarpvalstybinis prekių judėjimas tiek ES viduje, tiek už ES ribų buvo daug sudėtingesnis nei įprastai. Kita vertus, didesnė respondentų dalis mano, kad poveikis prekių judėjimui už ES ribų (eksportui ir importui) buvo ne toks žymus kaip prekybos srautams ES viduje. Respondentų nuomone, kitos didelės problemos yra susijusios su tarpvalstybiniu darbuotojų judėjimu (ypač trečiųjų šalių darbuotojų, tokių kaip žemės ūkio sektoriaus sezoniniai darbuotojai), nenumatytomis išlaidomis dėl sveikatos krizės, ypač dėl apsaugos medžiagos prieinamumo, ir sutrikimais, atsiradusiais sustabdžius viešbučių, restoranų ir viešojo maitinimo įstaigų sektoriaus bei susijusių rinkų veiklą. Respondentai taip pat minėjo, kad logistikos (transporto) problemos ir valdžios institucijų informacijos poreikis taip pat sukėlė nemažai sunkumų, nors ir ne tokiu dideliu mastu. Tarp rečiau minimų sunkumų buvo žaliavų ir paslaugų (įskaitant informaciją) prieinamumas, taip pat naujų realizavimo rinkų, pavyzdžiui, e. prekybos, atliekų naudojimo ne maisto produktams arba dovanojant maisto bankams, paieška. Nepakankamas valstybių narių veiklos suderinamumas nėra laikomas opia problema.

4. Klausimai, susiję su pasirengimu ir nenumatytų atvejų planu dėl maisto tiekimo ir apsirūpinimo maistu ES

Įmonių ir prekybos ir (arba) verslo asociacijų (toliau vadinamų veiklos vykdytojais, t. y. 38 proc. visų respondentų) buvo klausama, ar iki pandemijos jos turėjo parengtus rizikos valdymo arba nenumatytų atvejų planus. Tik trečdalis respondentų prieš pandemiją buvo parengę nenumatytų atvejų planus. Šis skaičius buvo dar mažesnis pirminių gamintojų (žemės ūkio ir žuvininkystės) kategorijoje ir siekė 17 proc. Beveik pusė (45 proc.) planus parengusių respondentų juos laiko naudingais arba labai naudingais ir tik mažiau nei 10 proc. juos laiko nenaudingais.

5 diagrama. Veiklos vykdytojų, parengusių rizikos valdymo ir (arba) nenumatytų atvejų planus iki COVID-19 pandemijos, dalis

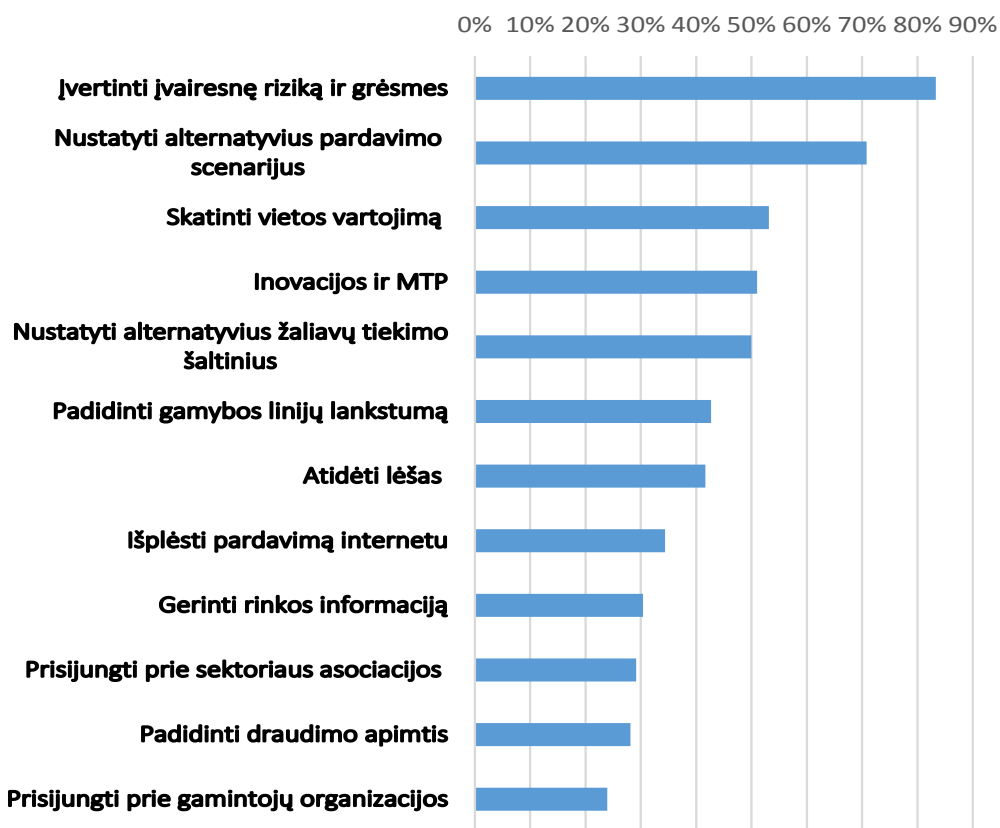

Nedidelė dauguma į klausimą atsakiusių įmonių ir prekybos organizacijų (53 proc.) mano, kad jos yra gerai arba labai gerai pasirengusios galimiems sutrikimams krizės atveju. Bendra prekybos ir mažmeninės prekybos veiklos vykdytojų nuomone, jie yra

tinkamai pasirengę krizėms (taip mano 57 proc. šios kategorijos respondentų), tačiau pirminės gamybos (žemės ūkio ir žuvininkystės) sektoriaus kategorijoje pasirengę jaučiasi tik nedidelė dalis, t. y. 26 proc. respondentų.

Tikėtina, kad po pandemijos keisis požiūris į rizikos valdymą ir nenumatytų atvejų planavimą, visų pirma bus vertinama įvairesnė rizika ir grėsmės (83 proc. apklaustų veiklos vykdytojų) ir svarstomi alternatyvūs pardavimo scenarijai rinkų užvėrimo ar sutrikimų atvejais (71 proc. apklaustų veiklos vykdytojų). Vietos pardavimo ir pardavimo internetu skatinimas taip pat minimi kaip alternatyvūs pardavimo kanalai, kuriuos reikėtų plėsti. Dauguma respondentų patraukliais laiko ir alternatyvius planus perkant žaliavas ar investuojant į mokslinius tyrimus ir plėtrą. Kiti ne tokie patrauklūs būdai (juos rinkęsi mažiau nei 30 proc. respondentų) yra susiję su didesne draudimo apsauga ir prisijungimu prie kolektyvinių struktūrų. Taip pat nedaug respondentų paminėjo galimybes naudotis gausesne informacija, tačiau manoma, kad prieiga prie rinkos informacijos jau yra gera.

6 diagrama. Veiklos vykdytojų požiūrio į rizikos valdymą pokyčiai po COVID-19 pandemijos

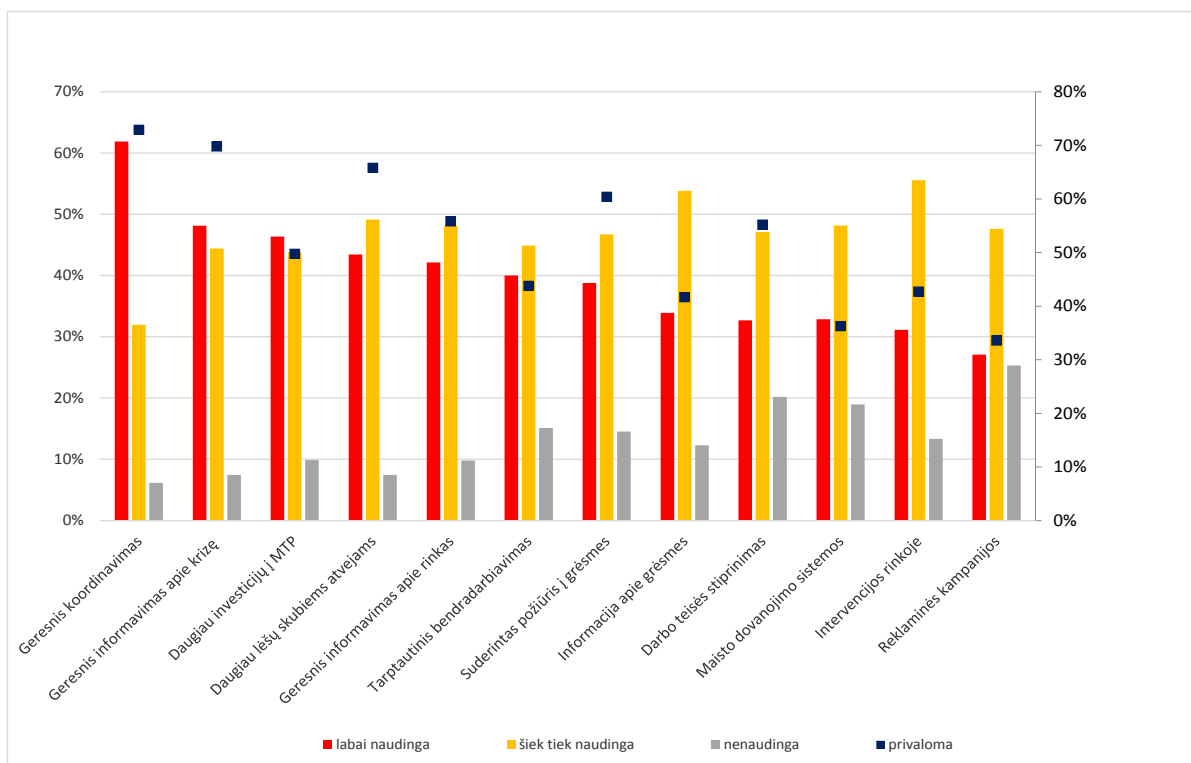
Svarstydami, kuriose srityse ES turėtų imtis tolesnių veiksmų siekiant geresnio pasirengimo krizei, dauguma visų respondentų (daugiau nei 60 proc.) teigė, kad būtų labai naudinga „pagerinti koordinavimą ir komunikaciją“. Kiti pasiūlymai, kuriuos veiklos vykdytojai laiko itin naudingais, apima informavimą apie krizės eigą (48 proc.), rinkos pokyčius (42 proc.) ir grėsmes (34 proc.). Gausesnės informacijos poreikis dar labiau jaučiamas tarp pirminių gamintojų. Tiek tvirtesnis bendradarbiavimas ir koordinavimas, tiek išsamesnė informacija apie krizių eigą yra tos sritys, kuriose, daugiau nei 70 proc. respondentų nuomone, labiausiai reikia ES lygmeniu priimtų

privalomų priemonių. Finansavimas ir investicijos taip pat laikomi pakankamai naudingomis priemonėmis nenumatytų atvejų ar mokslinių tyrimų ir plėtros atžvilgiu.

Respondentai pritaria ir tvirtesniai bendradarbiavimui su tarptautine bendruomene bei požiūrių į grėsmes suderinimui ES viduje. Pastarąjį ypač palankiai vertina 60 proc. maisto ir mažmeninės prekybos sektorių veiklos vykdytojų (60 proc. jį laiko labai naudingu).

Santykinai mažiau naudingomis laikomos tokios priemonės kaip intervencija rinkoje, reklaminės kampanijos, darbo teisės stiprinimas ir tęsiama maisto dovanojimo veikla.

7 diagrama. Tolesnių su maisto tiekimu ir aprūpinimu maistu susijusių veiksmų bei privalomų ES veiksmų naudingumas

Galiausiai tikslinės apklausos dalyviai atsakė, kurie punktai galėtų būti įtraukti į ES nenumatytų atvejų planą dėl maisto tiekimo ir apsirūpinimo juo ES. Jie įvertino pasiūlymų aktualumą skalėje nuo vieno (neaktualus) iki penkių (labai aktualus). Toliau pateiktoje 8 diagramoje matyti vidutinis kiekvieno pasiūlymo vertinimas, siekiantis nuo 3,2 iki 4,3 balo.

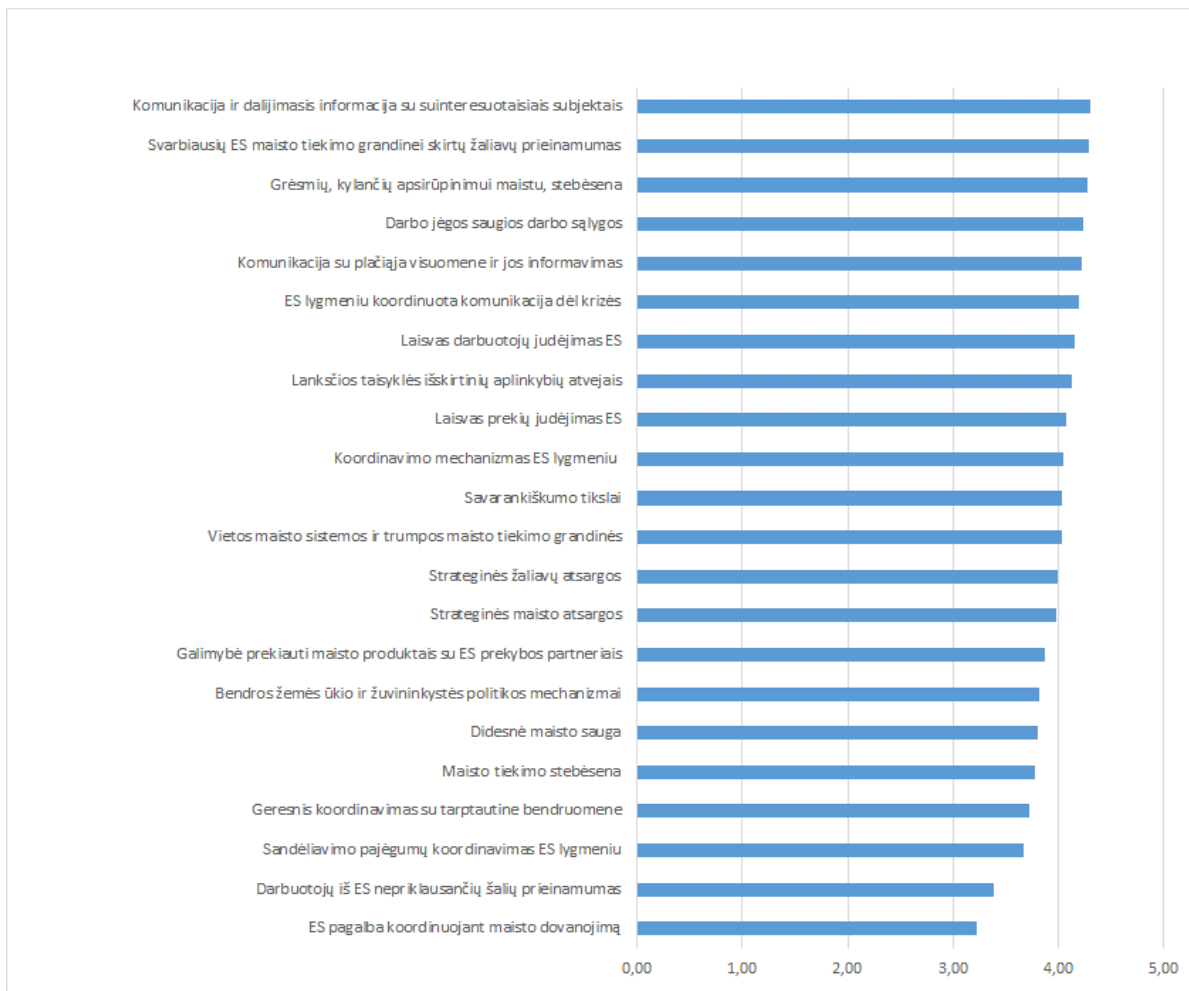
Aukščiausių įvertinimų sulaukė trys temos. Jos susijusios su:

- koordinuotos komunikacijos ir informacijos poreikis, kylančiu tiekimo grandinės dalyviams ir plačiajai visuomenei;
- pažeidžiamų sričių nustatymu, ypač dėl pagrindinių žaliavų prieinamumo;
- darbuotojų pasiūla ir apsauga.

Gera įvertinti ir kiti pasiūlymai, pavyzdžiui, bendras koordinavimo mechanizmas, poreikis išlaikyti laisvą prekių judėjimą ir lanksčiai įgyvendinti taisykles bei politiką krizės akivaizdoje. Strateginių atsargų išsaugojimas ar savarankiškumo stebėsenos

lygiai vertinami prasčiau nei pirmiau išvardyti elementai. Tokie elementai kaip tarptautinis bendradarbiavimas, sandėliavimo pajėgumų koordinavimas ar maisto dovanojimas vertinami mažiau palankiai (tačiau vidutiniškai trimis ar daugiau balų, t. y. laikomi šiek tiek aktualiais).

8 diagrama. Punktų, kuriuos reikėtų įtraukti į nenumatytų atvejų planą, vidutinis įvertinimas (skalėje nuo 1 (neaktualūs) iki 5 (labai aktualūs))

5. Respondentų raštu pateiktų atsiliepimų santrauka

Dvidešimt trys respondentai (NVO, pilietinės visuomenės grupės, vyriausybės institucijos, pramonės atstovai iš ES ir ne ES šalių (CH)) kartu su klausimyno atsakymais pateikė dokumentus.

Dauguma atsiliepimus pateikusių respondentų pritaria Komisijos iniciatyvai ir mano, kad visiems aktyviems maisto tiekimo grandinės dalyviams krizės akivaizdoje tenka svarbus vaidmuo.

Kalbant apie **procesą**, keliuose atsakymuose pabrėžiama tinkamo **koordinavimo** tarp valstybių narių ir ES institucijų svarba:

- įsteigti nuolatinį krizių valdymo forumą, kuris galėtų tapti bendra platforma Komisijos, valstybių narių ir visų maisto sektoriaus dalyvių atstovams;
- įsteigti pagrindinį informacijos centrą siekiant užtikrinti dalijimąsi informacija apie maisto krizę (taip pat ir pasaulinėse rinkose);

- parengti specialius protokolus, pavyzdžiui, kaip atskirti su maistu susijusį incidentą nuo maisto krizės, kaip ir kada pranešti ankstyvojo perspėjimo tikslais ir pan.;
- sukurti skaitmeninę platformą, kurioje būtų galima dalytis geriausia rizikos valdymo praktika nacionaliniu ir ES lygmenimis;
- įtraukti visus pašarų ir maisto tiekimo grandinės suinteresuotuosius subjektus;
- užtikrinti, kad būtų parengti pakankami maisto krizės ankstyvo nustatymo ir valdymo pajėgumai;
- nustatyti ir sukurti krizių valdymo ekspertų tinklą sektoriaus lygmeniu (taip pat tarptautiniu lygmeniu ir maisto organizacijose).

Kai kurie suinteresuotieji subjektai akcentuoja, kad krizių valdymui itin svarbi **komunikacija**:

- geresnės mokslinė informacija pagrįstos valstybių narių ir ES vykdomos komunikacijos poreikis;
- komunikacijos pagalbos tarnybos poreikis.

Suinteresuotųjų subjektų atsakymuose minima daug svarstytinų klausimų, iš jų pagrindiniai yra:

- **Bendrosios rinkos veikimas.**
 - Sienų kontrolė bendrosios rinkos viduje ir uostuose laikoma grėsme apsirūpinimo maistu.
 - Žalieji koridoriai, skirti tiek maisto, tiek pašarų produktams pervežti, laikomi būtinomis priemonėmis siekiant išvengti maisto krizės.
 - Maisto ir pašarų pramonė turi būti priskirta „svarbiausios arba būtiniausios“ veiklos kategorijai ir jai turi būti taikomos laisvo judėjimo apribojimų išimtys.
 - Reikėtų sutelkti dėmesį į transporto ir logistikos etapus: dėl maisto vežimo kelių transportu atsirado vėlavimų ir išaugo transporto išlaidos.
 - Aktyvesnis skaitmeninių priemonių naudojimas galėtų turėti teigiamos įtakos pasienio procedūroms, pavyzdžiui, suteikus galimybę pateikti sertifikatų elektronines kopijas.
- **Su maisto tiekimu ir žaliavomis susiję klausimai.**
 - Remti gamintojus siekiant padidinti būtiną svarbiausių pašarų priedų tiekimą.
 - Užtikrinti sėklų tiekimą ir aprūpinimą jomis krizės metu.
 - Reikšmingai padidinti akvakultūros produkcijos apimtis Europos Sąjungoje.
 - Skatinti perėjimą prie gausesnio žmonėms skirtų augalinių produktų vartojimo ir alternatyvių baltymų šaltinių kūrimo.
 - Stiprinti kai kurias gyvūnų gerovės nuostatas (užtikrinti veterinarinės priežiūros tęstinumą krizės metu ir pan.).
- **BŽŪP ir kitos teisinės priemonės.**
 - Tinkamai parengtos ir tikslingos BŽŪP priemonės, pakankamas nuo bendro biudžeto atskirtas biudžetas, aiškus, objektyviais kriterijais pagrįstas paleidžiamasis mechanizmas ir lankstumas yra svarbiausi keleto atsiliepimus pateikusių respondentų paminėti elementai.

- Valstybės pagalbos sistema ir konkurencijos taisyklių išimčių taikymas turėtų būti laikinosios priemonės.

- **Darbo klausimai.**
 - Sezoniniai darbuotojai ir tarpvalstybiniai darbuotojai turi būti vertinami kaip „ypatingos svarbos darbuotojai“ (užtikrinant, kad darbuotojai galėtų pasiekti savo darbo vietas)³.
 - Turi būti sudarytos palankesnės sąlygos ūkininkams gauti alternatyvios darbo jėgos, įskaitant atleistų darbuotojų iš kitų sektorių įtraukimą.
 - Teikti apsaugos priemones tiekimo grandinės darbuotojams.
- **Skaidrumas.**
 - Užtikrinti rinkos skaidrumą, laiku teikiant rinkos informaciją siekiant išvengti paniško pirkimo ir stiprinti pasitikėjimą rinkomis.
 - Valdžios institucijos, tokios kaip Europos maisto saugos tarnyba (EFSA), Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) ir Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (ECDC), turėtų laiku teikti patikimą informaciją apie visuomenės sveikatą.
 - Toliau vystyti analitines priemones, kurios galėtų padėti nustatyti galimą svarbiausių žaliavų trūkumą, ir atlikti pažeidžiamumo vertinimą.
- Dauguma respondentų mano, kad **tarptautinė prekyba** nėra trukdis, o atvirkščiai – vienas iš sprendimų kalbant ne tik apie apsirūpinimą maistu, bet ir būtinų žaliavų tiekimą.
 - Poreikis įgyvendinti PPO susitarimą dėl prekybos lengvinimo ir užtikrinti PPO reikalavimus atitinkančias aprupinimo maistu atsargas.
 - Dvišalių ir daugiašalių prekybos susitarimų svarba siekiant mažinti maistui taikomus prekybos suvaržymus (pvz., eksporto suvaržymus).

Keli **maisto pakavimo** veiklą vykdančys subjektai savo atsakymuose pabrėžė maisto pakuočių svarbą.

Suinteresuotieji subjektai yra linkę manyti, kad nenumatytų atvejų planą būtina **nuolat atnaujinti** ir jis turėtų būti **pritaikomas prie kylančių krizių**. Taip pat nepaprastai svarbu atlikti įvertinimą įveikus krizę.

³ Tai jau numatyta [Komisijos komunikate „Darbuotojų naudojimosi laisvo judėjimo teise COVID-19 protrūkio metu gairės“](#).